

آکادمی علوم جمهوری تاجیکستان
(انستیتوی زبان و ادبیات رودکی)

دکتر مهدی علمداری

گرایش دماوندی

زبان فارسی

استاد راهنما: دکتر علم فلاوژی پروفیسور داد خدا کرم شاه اف

اختصاص ۱۰،۰۲،۲۲

زبان های خلق های کشورهای خارجی، اروپا، آسیا، آفریقا، مردم بومی آمریکا و استرالیا

(زبانهای ایرانی)

دوشنبه ۲۰۰۴

АКАДЕМИЯ НАУК РЕСПУБЛИКИ ТАДЖИКИСТАН
ИНСТИТУТ ЯЗЫКА И ЛИТЕАТУРЫ имени РУДАКИ

МАХД АЛАМДОРИ

ДАМОВАНДСКИЙ ГОВОР ПЕРСИДСКОГО ЯЗЫКА

Специальность: 10.02.22.- Языки народов зарубежных
стран
Европы, Азии, Африки, аборигенов Америки и Австралии
(иранские языки)

ДИССЕРТАЦИЯ
на соискание ученой степени
кандидата филологических наук

Научный руководитель: доктор филологических наук,
профессор
Карамшоев Додхудо

Душанбе-2004

سرشناسه	: علمداری، مهدی، ۱۳۱۱ -
عنوان و نام پدیدآور	: گویش دماوندی/مهدی علمداری.
مشخصات نشر	: تهران: فیض کاشانی، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۲ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۴۰۳-۱۹۶-۰۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: چاپ قبلی: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۸۴ (۲۲۵ ص.).
موضوع	: دماوندی
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۲ ۸۴۷۱۵ / ۲۲۷۲ PIR
رده بندی دیویی	: ۵۵۱/۹۶۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۲۵۲۳۶۷

گویش دماوندی زبان فارسی

مؤلف: دکتر مهدی علمداری ناشر: فیض کاشانی

شمارگان: ۱۵۰۰ چاپ: اول ۱۳۹۲

حروفچینی: نگارستان چاپ طلوع آزادی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۰۳-۱۹۶-۰۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

آدرس: تهران، خیابان انقلاب، پج شمیران، خیابان صفی عیسی،

بعد از چهارراه هدایت، پلاک ۱۱۴ و ۱۱۶

تلفن: ۷۷۵۲۳۰۰۹ و ۷۷۵۲۸۷۹۳ و ۷۷۵۳۵۶۱۲

قیمت: ۸۰۰۰ تومان

صفحه	عنوان
۲۳	فصل اول - آشنایی با خصوصیات و موقعیت شهر دماوند
۲۴	۱- موقعیت جغرافیایی شهرستان دماوند
۲۵	۲- شهر دماوند
۲۶	۲-۱- وضع سیاسی
۲۶	۲-۲- وضع اقتصادی
۲۷	۲-۳- آثار تاریخی
۳۰	۲-۴- مراکز جهانگردی و تفریحی دماوند
۳۲	۳- دماوند، نام شهر و کوهی اسطوره ای
۳۵	۴- کلمه دماوند
۴۱	۵- گویش دماوند (سابقه تاریخی و عوامل مؤثر در آن
۵۰	نتیجه
۵۲	فصل دوم - ساختمان آوایی
۵۳	مقدمه
۵۴	۱-۲- دستگاه واجی
۶۱	۲-۲- ساختمان هجا
۶۱	۲-۳- تکیه
۶۲	۲-۴- انواع جمله از نظر آهنگ
۶۳	۲-۵- فرایندهای آوایی
۶۳	۱-۲-۵- ابدال
۶۴	۲-۲-۵- همآهنگی واکه ای
۶۴	۳-۲-۵- همگونی

صفحه	عنوان
۶۵	۴-۵-۲- همگونی واکه ای با همخوان
۶۵	۵-۵-۲- حذف
۶۶	۶-۵-۲- اضافه
۶۶	۷-۵-۲- قلب
۸۰	نتیجه
۸۲	فصل سوم - صرف
۸۳	مقدمه
۸۴	۱-۳- گروه اسمی
۸۴	۱-۱-۳- هسته به صورت اسم یا ضمیر
۸۴	۱-۱-۳- هسته به صورت اسم
۸۴	۲-۱-۱-۲- هسته به صورت اسم
۸۵	الف) ضمائر شخصی
۸۵	ب) ضمائر اشاره
۸۶	ج) ضمائر مشترک
۸۶	د) ضمائر متقابل
۸۶	ه) ضمائر پرسشی
۸۷	و) ضمائر مبهم
۸۸	۲-۱-۳- وابسته
۸۹	۱- وابسته قاموسی ۲- وابسته دستوری
۸۹	دو) صفت
۹۱	۱- صفت ساده

۹۲	۲- صفت تفضیلی
۹۲	۳- صفت عالی
۹۳	سه - عدد
۹۵	۲-۲-۱-۲- وابسته دستوری
۹۶	۲-۲- قید
۹۷	۲-۲-۱- قید مقدار
۹۷	۲-۲-۱- قید کیفیت
۹۸	۳-۲-۳- قید حالت
۹۸	۳-۲-۴- قید زمان
۹۹	۳-۲-۵- قید مکان
۱۰۰	۳-۲-۶- قید پرسش
۱۰۱	۳-۱- گروه فعلی
۱۰۱	۳-۳-۱- ساختمان مصدر
۱۰۲	۳-۳-۲-۱- ستاک های فعل
۱۰۶	۳-۳-۲-۲- وندهای شخص
۱۰۷	۳-۳-۲-۳- پیشوندهای فعلی
۱۱۱	۳-۳-۳- وجه
۱۱۱	(۱) وجه اخباری
۱۱۱	(۲) وجه التزامی
۱۱۱	(۳) وجه امری
۱۱۱	۳-۳-۴- جهت

صفحه	عنوان
۱۱۲	۵-۳-۳- افعال سببی
۱۱۲	یک) گذرا (متعدی)
۱۱۲	دو) ناگذرا (لازم)
۱۱۲	۵-۳-۳- افعال سببی
۱۱۳	۶-۳-۳- افعال معین
۱۱۴	۷-۳-۳- افعال شبه معین
۱۱۴	۸-۳-۳- افعال کمکی
۱۱۴	۹-۳-۳- انواع فعل
۱۱۸	۱۰-۳-۳- زمان ها
۱۳۰	۴-۳- نقش نماها
۱۳۰	۱-۴-۳- حروف اضافه
۱۳۰	۲-۴-۳- حرف ربط
۱۳۱	۳-۴-۳- حروف نشانه
۱۳۲	۵-۳- ساخت اشتقاقی واژه
۱۳۲	۱-۵-۳- واژه های بسیط
۱۳۳	۲-۵-۳- واژه های مرکب
۱۳۹	۳-۵-۳- واژه های مشتق
۱۴۰	۱- مشتق فعلی
۱۴۰	۱-۲- مشتق غیر فعلی
۱۴۰	۱-۳-۵-۲- مشتق فعلی
۱۴۰	۲-۳-۵-۲- مشتق غیر فعلی

صفحه	عنوان
۱۴۴	فصل چهارم - نحو.....
۱۴۵	مقدمه.....
۱۴۶	۱-۴- تعریف جمله.....
۱۴۶	۲-۴- اجزاء جمله.....
۱۴۶	۳-۴- گروه و انواع آن در جمله.....
۱۴۷	۴-۴- انواع مفعول.....
۱۴۷	۱-۴-۴- مفعول بی واسطه.....
۱۴۸	۲-۴-۴- مفعول با واسطه.....
۱۴۸	۵-۴- جمله با فعل اسنادی.....
۱۴۹	۶-۴- تطابق فاعلی و فعل از نظر شخص و شمار.....
۱۵۰	۷-۴- انواع جمله.....
۱۵۰	۱-۷-۴- جمله ساده.....
۱۵۰	۲-۷-۴- جمله مرکب.....
۱۵۲	۸-۴- جمله شرطی.....
۱۵۲	۹-۴- انواع جمله از نظر وجه.....
۱۵۲	۱-۹-۴- جمله امری.....
۱۵۳	۲-۹-۴- جمله اخباری.....
۱۵۳	۳-۹-۴- جمله التزامی.....
۱۵۳	نتیجه.....
۱۵۵	فصل پنجم - واژگان.....
۱۵۶	واژه شناسی - مقدمه.....

۱- واژگان مربوط به اعضای بدن انسان	۱۶۰
۲- نامهای خورشاوندی	۱۶۴
۳- لوازم کشاورزی سستی و اصطلاحات آن	۱۶۷
۴- گیاهان و سبزیجات	۱۶۸
۵- نام درختان و میوه ها	۱۷۱
۶- غذاهای سستی	۱۷۳
۷- نام حیوانات و دامها	۱۷۵
۸- نامهای پرندگان	۱۷۹
۹- نامهای لبنیات	۱۸۰
۱۰- شیرینی های محلی	۱۸۱
۱۱- آسیاب ها و صنایع دستی	۱۸۳
۱۲- پوشاک	۱۸۵
۱۳- ابزار و وسایل منزل	۱۸۶
۱۴- واژه های مربوط به وقت و زمان	۱۸۹
۱۵- واژه های مربوط به کسب و کار	۱۹۰
۱۶- نام بیماریها و امراض	۱۹۲
۱۷- واژه های توصیفی	۱۹۳
۱۸- واژگان مربوط به مراسم و باورها	۱۹۵
فصل ششم- جمله ها - یک متن دماوندی	۱۹۸
۱- جمله ها	۱۹۹
۲- یک متن دماوندی	۲۰۵

صفحه	عنوان
۲۱۳	نتیجه بخشهای رساله
۲۲۳	پیوست های رساله:
۲۲۴	۱- فهرست افعال ساده و مشتق
۲۳۳	۲- اصطلاحات زبان شناسی
۲۳۸	۳- منابع و مأخذ فارسی و خارجی

فهرست نشانه های آوانگاری

خط آوانگار	خط فارسی	الف) واکه ها
I	ای/ی	
e	ه/ا	
a	آ	
ü	او	
o	أ	
Â	آ	
Ow	و	
U	او	
P	پ	ب) همخوانها
B	بب	
T	ت	
D	د	
k	ک	
g	گی	
q	ق،غ	
?	ع،ء (همزه)	
f	ف	
v	و	
s	س،ص،ث	
z	ز،ذ،ض،ظ	
š	ش	

ž	ژ
x	خ
h	ه
ě	چ
j	ج
m	م
n	ن
l	ل
r	ر
y	ی

سایر نشانه‌ها

نشانه توضیح

کشش واکه

:

//

[]

→

↗

↘

نشانه واج نویسی

نشانه آوا نویسی

تبدیل می شود به

تکیه

آهنگ خیزان

آهنگ افتان

نشانه های اختصاری

اسم	سن	سنگری
او	شم	شمیرانی
ایربا	شهم	شهمیرزادی
برهان	ص	صفحه
بل	صص (ص ص)	صفحات
پابا	فا	فارسی
په	غم	غیر مستعمل
تا	فابا	فارسی باستان
تامعا	فامیا	فارسی میانه
ته	فامعا	فارسی معاصر
ته قدیم	فر	فرهنگ
ج	فرعم	فرهنگ عامیانه
چ	گر	گردی
حش	گید	گیلکی (گیلانی)
رک	لا	لاسگردی
سار	لغ	لغت نامه
س	ماز	مازندرانی
سرخه	ماز - سار	مازندرانی - ساروی
سم		سمنانی

پیش گفتار:

قبل از اینکه در مورد کتاب حاضر اشاره ای شود، لازم است به آگاهی خوانندگان گرامی برسانم، پیش از تألیف این کتاب، دو مجموعه ی دیگر در مورد «فرهنگ عامیانه» و «گوش دماوندی» اثر اینجانب به چاپ رسیده است که عبارتند از:

۱- فرهنگ عامیانه دماوند، اداره ارشاد و فرهنگ اسلامی دماوند، ناشر فیض کاشانی، ۱۳۷۹

۲- گوش دماوندی، تألیف مهدی علمداری، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران ۱۳۸۴

گفتنی است که هر دو کتاب حاصل پژوهشهایم در سالهای جوانی بوده است، اما کتاب حاضر در واقع «تذکره» دکترای تخصصی من در رشته ی زبان شناسی است که در آکادمی علوم کشور تاجیکستان (انستیتو زبان و ادبیات رودکی) وابسته به مسکو گذرانیده و در سال ۲۰۰۴ میلادی (۱۳۸۳ شمسی) از آن دفاع کرده ام و در واقع رساله ای است که بدون هیچ تغییری به چاپ آن اقدام می نمایم.

خلاصه ی این رساله توسط استاد زنده یاد، پروفسور دکتر «کرم شاه اف» استاد انستیتو زبان و ادبیات شهر دوشنبه و استاد دانشگاههای شهر «سن بطرز بوک» روسیه به زبان روسی ترجمه شده و در اختیار دانشگاههای مسکو و کشورهای مشترک المنافع قرار گرفته است.

باید دانست که دیدگاه علمی این مجموعه با کتابهای مذکور کاملاً تفاوت دارد و درواقع دارای نظرگاههای تازه ای است که نتوانستم از چاپ و انتشار آن چشم پیوشم، و اکنون که ۹ سال است از تألیف این کتاب می گذرد و زمینه ی چاپ و انتشار آن فراهم آمده، مصمم به انجام آن شدم. امیداست دانش پژوهان و صاحب نظران را قبول افتد.

در خاتمه بر خود فرض می دانم از مساعدت آقای مهندس مرتضی همتی شهردار محترم و فرهیخته دماوند در مورد چاپ این کتاب تشکر نمایم و نیز از دقت در مورد چاپ و انتشار کتاب از مدیر محترم انتشارات فیض کاشانی سپاسگذاری نمایم.

(بیستم اسفندماه ۱۳۹۱ مهدی علمداری)

گویش شناسی یکی از شاخه های علمی زبان شناسی است که هدف آن گردآوری گویش ها و توصیف علمی آنها می باشد.

با گسترش آموزش همگانی و رسانه های گروهی و راههای ارتباطی و در نتیجه با سواد شدن و افزایش سطح معلومات مردم روستاها و شهرک ها، زبان رسمی به تدریج جایگزین گویش های محلی می شود و پیری نمی باید که گویش ها و لهجه های محلی رو به زوال رفته و اندک اندک جای خود را به فارسی رسمی می دهند.

بررسی و گردآوری گویش ها و زبان های محلی می تواند سرچشمه ای بسیار غنی برای پژوهش زبان ها و تاریخ و مردم شناسی و خصوصیات فرهنگی زبان فارسی می باشد.

با پژوهش و تحقیق در مورد گویش ها می توان بسیاری از نکات مبهم وازگانی و دستوری زبان و بسیاری از مشکلات متون قدیمی و بجا مانده از فارسی دری و کهن فارسی را برطرف نمود.

بدیهی است هرچه کار ثبت و ضبط گویش ها و لهجه ها به تاخیر افتد، زبان جبران ناپذیری متوجه زبان های ایرانی و در نتیجه، تاریخ زبان فارسی خواهد شد.

بر این اساس می توان به برخی از نتایج گردآوری گویش ها در ذیل اشاره نمود که عبارتند از :

۱- نجات زبان یا گویش از خطر نابودی و حتی ترویج و برانگیختن غرور ملی اهل زبان به منظور حفظ آنها و قرار نگرفتن زبان ملی در تقابل با آنها به عنوان زبان نابود کننده این گویش ها.

۲- مقایسه یک گویش با گویش ها یا گونه های مجاور و کشف مشترکات و زنده کردن بقایای آنها و کشف ساخت این گویش ها و نیز شناخت و مقایسه آنها با ریشه های زبان فارسی معیار و ملی.

۳- اختلاف گویش ها و تفاوت زندگی سخنگویان هر یک و وام گرفتن از واژه های هر زبان یا گویش قدیمی موجب گسترش زبان فارسی می شود. مثلاً در گویش دماوندی وازگانی یافت می شوند که در زبان فارسی وجود ندارد و با پژوهش در مورد آن و بازگشت و مقایسه آنها با فارسی باستان و زبان پهلوی، می توان به غنای زبان فارسی کمک کرد.

۴- با پژوهش در این گویش ها می توان به نام ها و یافتن معنای روستاها و آبادی ها، رودها، کوهها و محله ها و محیط های گمنام کشور دست یافت و آنها را مورد دقت و شناسایی قرار داد.

۵- با گردآوری گویش ها و زبان های ایرانی می توان به تهیه اطلس زبان شناسی پرداخت که از جمله نتایج آن، وضع زبان و انواع گویش های آن در محیط گسترده جغرافیایی کشور است. شاید نتایج فوق، بخش مهمی از انگیزه تألیف این رساله بوده و مرا که یکی از گویشوران بومی دماوند هستم، به این کار تشویق کرده است؛ بویژه اینکه تاکنون کسی در مورد این گویش تحقیق و بررسی جامع و فراگیری - آنهم بر طبق اصول زبان شناسی - انجام نداده است. جز اینکه گاه کسانی به ضبط و یادداشت چند واژه در روزنامه یا مجله یا جزوه ای اکتفا کرده و اشاره مختصری به این گویش نموده اند.

در کتاب دماوند، تألیف علی صفایی که در سال ۱۳۳۵ ه. ش. منتشر شده است، نژاد اصلی دماوند را یکی از شاخه های شانزده گانه قوم آریا دانسته که اکثریت مردم بومی این شهر را تشکیل می دهند، که این نژاد از لحاظ منطقه ای، به نام «قومس» نامیده شده و زبان مخصوص به خود دارد و به مرور ایام، با اقوام «گیل و گرجان» اختلاط حاصل نموده است؛^۱ و سپس به توضیح درباره اقوام مهاجر به دماوند پرداخته و نوشته است:

«اقوام مهاجر که در گذشته ای دور به دماوند مهاجرت کرده و اکنون در حوزه این شهرستان اقامت دارند عبارتند از:

۱- ترکان پازوکی حوالی رضائیه که چهارصد سال قبل در زمان صفویه تبعید شده اند در دو نقطه این شهرستان، یکی حصارین دماوند و دیگری طرود فیروزکوه ساکن می باشند.

۲- دسته ای از اکراد شادلو و کوشانلو حوالی قوچان و بجنورد که در سال ۱۲۱۰ تبعید شده و در جابان و سرپندان دماوند سکونت داده شده اند.

۳- کُرد بچه های غالی، از مهاجرین ارومی که در حوزه سیاهرود و مخصوصاً رودهن، ساکن می باشند.

^۱ - در صفحات بعد به بحث روی این گویش خواهیم پرداخت.

۴- تبعیدی های بوربور، از الوار فارسی که ساکن گرم آبسرد هستند.

۵- مهاجرین هداوند، از الوار گریستان، که در چنارین و پاره ای از نقاط حوالی تاررود پراکنده اند.

۶- مهاجرین قرانی از ایلات فارسی بر حوزه تارود.

۷- از قوم اُصانلو که قسمت عمده آنها در خوار (گرمسار) سکونت یافته اند. « (صفایی ص ۸۴)

باید دانست که گویش دماوندی بیشتر در قسمت مرکزی شهرستان، بویژه شهر دماوند و روستاهای جنوبی و شرقی آن تکلم می شود که حوزه تکلم این گویشوران از سوی جنوب تا حد گرمسار و ورامین و از سوی شرق تا محدوده روستاهای فیروزکوه ادامه دارد.

همانطور که اشاره شد بجز گویش دماوندی، به علت مهاجرت اقوام مختلف بر اثر عوامل تاریخی و سیاسی و کوچ کردن آنها به نواحی مختلف دماوند، در شرق و غرب و شمال و جنوب این شهرستان به گویش های دیگری مانند مازندرانی، کُردی، لُری، ترکی و حتی عربی نیز تکلم می شود.

روش تحقیق- در گرد آوری مواد اولیه این رساله نخست از روش استقرایی استفاده شده است؛ به این طریق که آغاز پژوهش بر مبنای پژوهش فردی در زمان و مکان های مختلف انجام پذیرفته است. مطالب این بخش رساله شامل واژگان، دیالوگ و نظم گویشوران و کشف فونتیک یا آواشناسی گویش و نقل عبارات و ضبط سخن گویشوران و پرسش و پژوهش شفاهی می باشد که از «شیوه پرسش نامه ای» استفاده شده که از دو طریق شفاهی و کتبی بهره مند بوده است. در پرسش های شفاهی سعی شده که الگوی سوالات به آنها داده شود. به این معنی که پرسش بر مبنای مطالب طرح شده و مورد نظر باشد و در واقع بین سوالات طرح شده ربط منطقی وجود داشته باشد؛ یعنی سوالات مبهم و دو پهلو نباشد، قسمت اعظم سوالات به این طریق تهیه شده است، چون سعی شده است که با مخاطبان عوام و احیاناً بی سواد و قدیمی گفتگو شود و در مواقع کمی که مخاطب یا گویشور مطلع و باسواد بوده، به تنظیم پرسشنامه کتبی پرداخته شده است و برای تکمیل و همه جانبه بودن پژوهش از روش های «مشاهده ای» و «آماري» نیز به طور کامل استفاده شده است. در شیوه مشاهده ای بررسی به صورت همه جانبه و حضوری بوده است

چه به صورت پیش بینی شده از قبل و چه به صورت غیر منتظره و یک باره، یا به صورت فرد یا دستجمعی. اما در مورد «شیوه آماری» با روش نمونه گیری و مطالعه در مورد کل افراد یا بخشی از جامعه به صورت تصادفی و اتفاقی و شرکت در جوامع و مجالس مختلف یا به صورت مصاحبه با فرد بخصوصی که احتمالاً دارای آگاهی های خاصی بوده است، تبادل اطلاعات صورت گرفته که در این شیوه معمولاً از ضبط جملات و کلمات گویشور به وسیله نوار یا کاست استفاده شده است.

در مورد کسب اطلاعات علمی از توسل به «شیوه تاریخی» بهره گرفته شده است. در اینگونه بررسی ها که موقعیت جغرافیایی، اطلاعات تاریخی و پیشینه تاریخی و جغرافیایی شهر و موقعیت کنونی منطقه از نظر آب و هوا، وضع طبیعی، ویژگیهای شهری، نژادی و زبانی و جمعیت و وضع سیاسی و غیره استفاده شده و نیز اطلاعاتی از دستگاههای سیاسی و مدیریت شهرستان مانند فرمانداری و شهرداری اداره کشاورزی و امثال آنها گرفته شده است.

در نحوه استفاده از شیوه تاریخی از تألیفات و مراجع محققان و پژوهشگران که در کتابخانه ها موجود بوده، استفاده شده و علاوه بر این از نشریات، مجلات و مقالات علمی نیز بهره گرفته شده و در حدّ توان و حوصله، با در نظر گرفتن محدودیت منابع و مأخذ درباره موضوع رساله پژوهش به عمل آمده است. در کل مطالب این رساله به چند چیز توجه شده است:

۱- به ساختار دستوری بر مبنای زبان شناختی و ثبت واژه ها و ویژگیهای گرامری هر کلمه و کاربرد آنها.

۲- توجه به واج شناسی گویش که تفاوت چشمگیری از نظر تلفظ بعضی مصوت ها با زبان فارسی معیار دارد.

۳- ذکر مواد اولیه پژوهش، اعم از واژه ها، جمله و گونه های تلفظ و مقایسه و سنجش آنها با بعضی گویش های دیگر و نیز با زبان فارسی معیار.

۴- در سراسر رساله، سعی شده است در حدّ توان و گنجایش مطالب، واژه هایی ثبت شود و مورد بحث قرار گیرد که با فارسی رسمی مشترک نباشد و حتی الامکان برای گریز از اطالة کلام و

دستیابی به اختصار، واژه های مشترک گویش با فارسی معمول ثبت نشود تا میدان برای رسیدن به این هدف بازتر باشد.

۵- در این رساله یک واژه دماوندی با گویش های دیگر مورد مقایسه و سنجش قرار گرفته اما به علت محدودیت صفحات و گسترش موضوع، این کار عمومیت نیافته و در حد امکان انجام پذیرفته است. همچنین است مقایسه واژگان با زبان پهلوی و اوستایی و غیره.

در تألیف این رساله از سبک علمی دانشمندان زبان شناسی غرب، بویژه دانشمندان روسی که در مورد زبان ها و گویش های ایرانی واقع در ایران، تاجیکستان و افغانستان پژوهش هایی انجام داده اند، استفاده شده است.

این شیوه تحقیق در مورد بررسی و آواشناسی، صرف و نحو و واژه شناسی زبان های ایرانی، بویژه گویش های ایرانی، یکی از روش های دقیق و ثمر بخش در پژوهش های علمی محسوب می شود. از این رو در بخش ها و بندهای مختلف این رساله، از پژوهش های دانشمندانمانند:

ا. م. ارانسکی، م. ن. باگالوف، س. و. ساکولوا، و. س. رستارگوییوا، م. ا. عیسیوف، د. ا. ا. دلمان، ل. س. پی سیکوف، ا. گریونبرک، ی. ک. مال چنپووا، ل. خرامف، ژ. لازار، ا. کریستن سن، پ. تادس کو و... و همچنین پژوهش های دستجمعی ایران شناسی دانشمندان مسکو استفاده شده است.

در مورد مسائل تاریخی و جغرافیایی نیز، آثار محققان بزرگی چون دیاکونوف، مینورسکی، مارکوارت، اُستند، گریشمن، ژوکوفسکی، اُ. مان، ایوانوف، بارتولد، مکزی، ملوکونوف، کنت گوینو، لوکونین و ... مورد استفاده قرار گرفته است.

لازم به ذکر است که روش برخورد با داده ها، به صورت مستقیم و تجربی است. در این پژوهش، نخست نمونه برداریهای لازم انجام شده و پس از حصول اطمینان از درستی نمونه ها، به توصیف و تحلیل آنها پرداخته شده است، آنگاه داده ها بر مبنای علمی و استفاده از آثار دانشمندان یاد شده، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و قواعد گویش بر مبنای آن معیارهای کشف شده و تنظیم یافته است. در این تحقیق تجربی سعی شده است درجه اعتبار و اطمینان و ارزش داده ها و نمونه ها تعیین شود و معلوم گردد که تناقضی در نتایج و قواعد وجود ندارد.

مطالبی که در این رساله گنجانده شده، در هفت فصل به ترتیب زیر آورده شده است :

۱- فصل اول شامل آشنایی با خصوصیات و موقعیت شهر دماوند که شامل اوضاع جغرافیایی شهرستان و شهر دماوند، وضع اقتصادی، آثار تاریخی، مراکز جهانگردی و تفریحی دماوند، نام شهر و کوهی اسطوره ای، کلمه دماوند و وجه تسمیه آن و بالاخره بحث در مورد گویش دماوند و رابطه آن با گویش های دیگر و مقایسه گویش دماوندی از نظر واژگان با گویشهای دیگر ایرانی می باشد.

۲- فصل دوم مربوط به ساختمان آوایی گویش دماوند است که شامل یک مقدمه و تشریح دستگاه واجی گویش، اعم از صامت و مصوت و ویژگیهای آنها در گویش، فرآیندهای آوایی گویش، مانند ابدال، همگونی، ناهمگونی، هماهنگی واکه ای، حذف، اضافه و قلب می باشد.

۳- فصل سوم صرف است که در مورد ساختمان واژه ها از نظر دستوری و خصوصیات صرفی گویش مانند ویژگی های گروه اسمی اعم از هسته و وابسته های آن و گروه قیدی و گروه فعلی و وابسته های پیشین و پسین آن و ساختمان واژه و اجزای آن و قواعد واژه سازی و ساخت واژه های مشتق و مرکب در گویش و مطالب وابسته به آنها است.

۴- فصل چهارم نحوگویش است که در مورد ساختمان جمله و اجزای آن و نقش کلمات در جمله بحث می کند. از قبیل نقش فاعلی، مفعولی، مسندی، مسند الیهی و انواع جمله از نظر آهنگ و معنی و غیره.

۵- فصل پنجم واژگان گویش است که شامل واژگان موضوعی دماوند است که برای مردم جنبه اساسی داشته و به زندگی روزانه آنها مربوط بوده است.

۶- در فصل ششم نمونه جمله ها و یک متن دماوندی آورده شده که با حروف لاتین آوانویسی شده است.

۷- پیوست های رساله :

۱- فهرست افعال ساده و مشتق.

۲- اصطلاحات زبان شناسی.

۳- فهرست منابع و مأخذ فارسی و خارجی.